НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»

Просторово-структурні домінанти регулювання соціально-економічних змін в регіонах України в контексті впливу на резильєнтність якості життя населення в умовах зовнішніх загроз

Науково-аналітична записка

Львів – 2026

У науково-аналітичній записці досліджено просторово-структурні трансформації соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах повномасштабної війни та їх вплив на резильєнтність якості життя населення. Визначено ключові ризики, пов'язані з поглибленням територіальної нерівності економічних можливостей і фінансової спроможності територій, зміною просторового розміщення населення, житловою нестабільністю, структурною вразливістю регіональних економік, нерівністю доступу до базових соціальних послуг, порушенням функціональної зв'язності та безпеково-екологічними обмеженнями розвитку територій. Обґрунтовано просторово-структурні домінанти регулювання соціально-економічних змін, спрямовані на підвищення адаптивності та відновлюваності регіонів. Запропоновано практичні рекомендації органам державної влади та місцевого самоврядування щодо їх інтеграції у механізми регіональної політики, стратегічного, просторового та інвестиційного планування.

Науково-аналітичну записку підготували: д.е.н., проф. Мельник М.І., к.е.н., ст.досл. Лещух І.В., к.е.н. Рущишин М.О.

Повномасштабна війна зумовила системне поглиблення просторово-функціональних диспропорцій, що охоплюють економічну активність, зайнятість і доходи населення, фінансову спроможність територій, розміщення населення, доступ до базових послуг, житла та критичної інфраструктури. Унаслідок цього регіони України істотно різняться за здатністю підтримувати прийнятні умови життя населення, адаптуватися до зовнішніх загроз і відновлювати втрачені функції.

Просторово-структурні ризики для резильєнтності якості життя населення в регіонах України

Ключовими просторово-структурними ризиками для резильєнтності якості життя населення в сучасних умовах війни, зокрема, є:

1. Закріплення територіальної нерівності економічних можливостей та фінансової спроможності громад підтримувати базові умови життя населення. У 2021-2024 рр. коефіцієнт варіації кількості діючих суб'єктів господарювання зріс із 80,1% до 85,9%, а акумульованого місцевими бюджетами ПДФО – із 73,9% до 86,6% (див. Додатки, табл. 1). Крім того, у 2024 р. індекс акумульованого ПДФО західних регіонів[1] становив 639,1% від рівня 2013 р., тилових[2] – 574,0%, тоді як у регіонах активних бойових дій (Донецька, Запорізька, Луганська та Херсонська області) – лише 90,1%. Окреслене підтверджує просторове зміщення підприємницької активності, робочих місць, трудового потенціалу та доходів населення до відносно безпечніших територій, послаблення економічної бази регіонів, найбільш уражених війною. Разом з тим, **недостатня структурна диверсифікованість локальних економік підвищує вразливість зайнятості та доходів населення.** Диверсифікована економічна структура є одним із базових чинників резильєнтності, оскільки зменшує залежність території від окремих видів діяльності та дозволяє частково компенсувати втрати одного сектору розвитком інших. Монопрофільність, навпаки, підвищує ризик одночасної втрати робочих місць, доходів населення та податкової бази під впливом шоків.

За даними[3] станом на кін. 2025 р. втрати сектору муніципальних послуг становлять близько 8,05 млрд дол. США (у т.ч. втрати доходів місцевих бюджетів внаслідок переміщення населення). Додаткові витрати, пов'язані з новими послугами, зокрема для ВПО, оцінено приблизно у 2,3 млрд дол. США, або 29% втрат сектору. Простежується різка диференціація частки трансфертів у доходах місцевих бюджетів: у 2021-2024 рр. у тилових Тернопільській (-19,3 в.п.), Волинській (-14,7 в.п.), Чернівецькій (-14,0 в.п.) та Закарпатській (-13,9 в.п.) областях залежність від трансфертів зменшилася, тоді як у Луганській, Херсонській і Донецькій областях вона суттєво зросла та становила у 2024 р. 60-88% (див. Додатки, рис. 1). Відтак, загалом в країні коефіцієнт варіації частки трансфертів у доходах місцевих бюджетів збільшився з 23,1% до 48,9% (див. Додатки, табл. 1). Це означає **територіально нерівну здатність ОМС фінансувати публічні послуги власним ресурсом**, а відтак, різну здатність підтримувати якість життя населення під час шоків. Відбувається розмежування територій на ті, що зберігають власну економічну і фіскальну базу, та ті, що дедалі більше залежать від

[1] До західного регіону віднесено Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську та Чернівецьку області. Ця група репрезентує тиловий західний макрорегіон, який у період повномасштабної війни став одним із ключових просторів концентрації внутрішньо переміщеного населення, релокованого бізнесу, гуманітарної, логістичної та сервісної активності.

[2] До групи тилових регіонів віднесено області західного та центрального(Вінницьку, Житомирську, Київську, Кіровоградську, Полтавську, Хмельницьку, Черкаську області та м. Київ) регіону, а також Одеську область. Ця група сформована для узагальненого аналізу територій, які не належать до основної зони активних бойових дій і виконують функції відносно безпечного простору економічної, соціальної та логістичної адаптації.

[3] Ukraine: Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025 : Assessment Report. Washington, D.C. : World Bank Group, 2026. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf

державної підтримки. **Руйнування соціальної інфраструктури супроводжується відтоком кадрового потенціалу з територій високих безпекових ризиків**[4].

2. Просторова невідповідність між фактичним розміщенням населення та місткістю житла, інфраструктури і базових послуг. Масштабна зовнішня та внутрішня міграція супроводжується втратою трудового потенціалу, молоді та кваліфікованих кадрів. Понад 4,6 млн осіб станом на травень 2026 р. мали статус ВПО[5], а кількість вимушених мігрантів за кордоном станом на поч. липня 2026 р. становила майже 5,7 млн осіб[6]. Частина громад, зокрема тилових сільських, фіксує скорочення населення на 8-16%, тоді як окремі великі міста та агломерації – приріст на 5-15% за рахунок внутрішньої міграції[7]. Тобто, відносно безпечні та окремі прифронтові (насамперед Дніпропетровська та Харківська області) регіони перетворилися на центри концентрації ВПО, релокованого бізнесу, медичних, гуманітарних і логістичних функцій. Коефіцієнт варіації кількості декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги, що використовується як проксі фактичної присутності населення, зріс з 44,8% до 52,2% (див. Додатки, табл. 1). Масштабні просторові переміщення суб'єктів економіки, з одного боку, підсилюють економічну та фіскальну базу регіонів-реципієнтів, а з іншого – збільшують навантаження на житловий фонд, медичну і соціальну інфраструктуру, транспорт, комунальні системи та локальні ринки праці.

Масштабне внутрішнє переміщення населення формує нову географію попиту на житло, медичні, освітні, транспортні, соціальні та комунальні послуги. Станом на поч. вересня 2026 р. в Україні налічувалося понад 4,6 млн ВПО, при цьому найбільша їх частина концентрувалася у Харківській (11,1%), Донецькій (на підконтрольній Україні території; 10,5%) та Дніпропетровській (10,3%) областях[8]. Одночасно зростає демографічна вага великих тилових міст і західних регіонів загалом, тоді як прифронтові території втрачають населення. Розрахунок коефіцієнтів кореляції між річними темпами зміни ПДФО різних груп регіонів (див. Додатки, табл. 2) підтверджує зниження синхронності соціально-економічної динаміки просторового розвитку. Найнижчі показники синхронності зафіксовано між регіонами активних бойових дій та західними регіонами (0,761 п.), що свідчить про поглиблення просторової асиметрії соціально-економічного розвитку між цими територіями. **Просторовий розрив між фактичним розміщенням населення та наявною місткістю інфраструктури де-факто знижує здатність систем життєзабезпечення оперативно адаптуватися до нової структури потреб.**

3. Закріплення житлової нестабільності та територіальної нерівності економічної доступності житла. Станом на кінець 2025 р. було пошкоджено або зруйновано близько 14% житлового фонду України, що торкнулося понад 3 млн домогосподарств[9]. На окремих прифронтових територіях масштаби пошкоджень перевищують 50% житлового фонду[10]. Руйнування житла безпосередньо погіршує матеріальні умови життя населення та стимулює його вимушене переміщення, збільшує витрати домогосподарств на оренду, формує довготривалу житлову нестабільність. Зокрема, понад половина ВПО (54%) проживає в орендованому житлі. Медіанне співвідношення орендної плати до доходу у ВПО станом на

---

[4] Melnyk, M. I., & Leshchukh, I. V. (2026). Spatial asymmetry in changes to the socio-economic potential and resilience of Ukraine's regions amid full-scale war. Rehional'na ekonomika - Regional Economy, 120 (2), 5-16. DOI: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2026-2-1.

[5] Внутрішньо переміщені особи : аналітичний дашборд / Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України. URL: https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo

[6] Ukraine Refugee Situation : Operational Data Portal. *UNHCR*. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine

[7] Мульска О.П., Біль М.М., Лещух І.В., Бараняк І.Є. Міграційні ризики і потенціал відновлення соціально-економічної резильєнтності: точки біфуркації та інтеграції: наукова доповідь. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів. 2025. 84 с. URL: https://ird.gov.ua/irdp/p20250033.pdf

[8] Внутрішньо переміщені особи : аналітичний дашборд / Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України. URL: https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo/

[9] Ukraine: Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025 : Assessment Report. Washington, D.C. : World Bank Group, 2026. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf

[10] Звіт про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії Росії проти України до кінця 2026 року : лютий 2026 / Д. Андрієнко, Д. Горюнов, Т. Маршалок та ін. ; KSE Institute. 2026. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2026/02/KSE-Institute_Losses-2026-Report-ua-2.pdf

кін. 2025 р. становило 33%, тоді як у тих осіб, які повернулися до місць попереднього проживання – 23%, а у непереміщених – 25%. Половина ВПО-орендарів витрачала на оренду понад третину доходу, а 18% – понад половину доходу. 53% ВПО проживають у великих містах та їх передмістях, ще 27% – у містах. Тобто 80% ВПО концентруються в урбанізованому середовищі[11]. Це одночасно створює тиск попиту на житло та послуги в містах-реципієнтах. Відтак, у низці великих міст західного регіону витрати на оренду наблизилися до критичної частки доходів домогосподарств. Зокрема, у 2025 р. в Ужгороді оренда однокімнатної квартири оцінювалася приблизно у 80% середньої заробітної плати[12]. У результаті **знижується здатність населення зберігати сталі умови проживання та резильєнтність якості життя загалом.**

4. Зниження диверсифікованості структури економіки регіонів. Диверсифікована структура економіки є одним із ключових чинників резильєнтності територій, оскільки зменшує залежність зайнятості, доходів населення та місцевих бюджетів від функціонування окремих секторів і підвищує здатність адаптуватися до шоків і викликів. Розрахунки рівня диверсифікованості економіки регіонів за структурою обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) засвідчують суттєву просторову диференціацію відповідних процесів у 2021-2023 рр. У 2023 р. значення показника диверсифікованості понад 0,7 зафіксовано, зокрема, у Тернопільській, Хмельницькій, Вінницькій, Харківській, Кіровоградській, Полтавській, Івано-Франківській, Рівненській, Сумській та Миколаївській областях. Водночас у Донецькій області рівень диверсифікованості знизився на 0,15 пункту; негативну динаміку зафіксовано також у Львівській, Закарпатській, Житомирській, Вінницькій, Одеській та Київській областях (див. Додатки, рис. 2). **Посилення секторальної концентрації підвищує ризик одночасної втрати робочих місць і доходів населення, скорочення податкової бази місцевих бюджетів та звуження фінансових можливостей територій підтримувати належний рівень базових публічних послуг**, що безпосередньо знижує резильєнтність якості життя населення. При цьому зростання формального рівня диверсифікованості в окремих прифронтових регіонах не обов'язково свідчить про посилення їх структурної резильєнтності, оскільки може бути наслідком руйнування або різкого скорочення раніше домінуючих видів економічної діяльності.

5. Поглиблення територіальної нерівності доступу до базових соціальних послуг. Просторова нерівність доступу населення до освіти та охорони здоров'я посилюється внаслідок одночасної дії кількох чинників: фізичного руйнування соціальної інфраструктури, відтоку кадрового потенціалу з територій високих безпекових ризиків та концентрації населення і відповідного попиту на послуги у великих містах і регіонах-реципієнтах. У результаті на одних територіях звужується фактична спроможність мережі забезпечувати базові потреби населення, тоді як на інших зростає навантаження на соціальну інфраструктуру.

Просторовий перерозподіл кадрового потенціалу особливо помітний у сфері охорони здоров'я. Найбільше скорочення кількості лікарів первинної медичної допомоги зафіксовано у Донецькій, Херсонській, Харківській та Луганській областях (див. Додатки, рис. 3). Одночасно медичні ресурси та фактичне навантаження на систему дедалі більше концентруються у великих тилових і окремих прифронтових центрах, зокрема у містах Дніпрі та Харкові, які виконують функції медичних хабів і приймають значні потоки ВПО та постраждалих від бойових дій.

Загалом, у секторі охорони здоров'я прямі пошкодження станом на кінець 2025 р. оцінюються у 1,83 млрд дол. США, економічні втрати – у 23,1 млрд дол. США, а потреби у відновленні та реконструкції у 2026-2035 рр. – у 23,6 млрд дол. США. Найбільші прямі пошкодження сконцентровані у Донецькій (604,3 млн дол. США), Луганській (262,2 млн дол. США), Дніпропетровській (254,4 млн дол. США) та Харківській (215,6 млн дол. США)

[11] Ukraine: Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025 : Assessment Report. Washington, D.C. : World Bank Group, 2026. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf

[12] Підсумки 2025 року для ринку нерухомості: статистика ЛУН. URL: https://lun.ua/stat/statistic-market-summary-0921

областях. При цьому близько 65% вартості прямих пошкоджень припадає на лікарні загального профілю[13].

Значних руйнувань зазнала освітня інфраструктура: станом на кінець 2025 р. пошкоджено 4,8 тис. закладів освіти, з яких 491 повністю зруйновано. Прямі пошкодження сектору освіти і науки оцінюються у 13,9 млрд дол. США, а потреби у відновленні та реконструкції у 2026-2035 рр. – у 33,5 млрд дол. США. Найбільші прямі пошкодження сконцентровані у Харківській (5,26 млрд дол. США) та Донецькій (1,98 млрд дол. США) областях і м. Києві (1,22 млрд дол. США)[14], що засвідчує поглиблення просторової асиметрії доступу до базових соціальних послуг.

Важливо, що оцінювання потреб у відновленні має враховувати не лише масштаб воєнних пошкоджень, а й довоєнний дефіцит доступності та якості базових послуг, щоб відбудова враховувала попередні просторові диспропорції.

Таким чином, ризик полягає як у фізичній втраті окремих закладів соціальної сфери, так і в просторовому розходженні між потребами населення та фактичною спроможністю мережі соціальних послуг. На територіях відтоку населення поєднання руйнувань і кадрових втрат призводить до зниження доступності послуг, тоді як у регіонах і містах-реципієнтах зростання населення формує додаткове навантаження на наявну мережу. Відтак відновлення соціальної інфраструктури має враховувати, поряд із масштабом воєнних пошкоджень, також і фактичне та прогнозоване розміщення населення, кадрове забезпечення закладів соціальної інфраструктури для вирішення проблем доступності та якості послуг.

6. Порушення функціональної зв'язності та стабільності систем життєзабезпечення. На кінець 2025 р. прямі пошкодження енергетичного сектору оцінено у 24,8 млрд дол. США, втрати – у 88,2 млрд дол. США, потреби – у 90,6 млрд дол. США[15]. Систематичні атаки на генеруючі потужності та мережі енергопостачання посилюють ризики тривалих перебоїв з електро-, тепло- і водопостачанням, зв'язком та функціонуванням соціальних об'єктів, що безпосередньо впливає на погіршення якості життя населення. У грудні 2025 р. у частині регіонів тривалість відключень сягала 13-22 годин на добу[16]. Крім того, в умовах війни суттєвого руйнування зазнала транспортна інфраструктура, а на окремих прифронтових територіях фактично деградували системи громадського транспорту (станом на початок 2026 р. у Донецькій області було втрачено близько 60% громадського транспорту, а в Луганській – понад 70%[17]). Загалом, для населення це зумовило, серед іншого, **зниження повсякденної мобільності, а також обмеження доступу до робочих місць, медичних та соціальних послуг, освіти, адміністративних центрів і безпечних територій** і, відтак, знизило резильєнтність якості життя населення.

7. Тривала функціональна непридатність частини територій для безпечного проживання, економічної діяльності та повернення населення. Потенційно небезпечними через мінування та нерозірвані боєприпаси залишаються близько 133 тис. км², або близько чверті території України[18]. У небезпечних районах та поблизу них проживає понад 6 млн осіб. За оцінками ООН, загальна кількість мін та нерозірваних боєприпасів може перевищувати

---

[13] Ukraine: Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025 : Assessment Report. Washington, D.C. : World Bank Group, 2026. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf

[14] Там само.

[15] Ukraine: Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025 : Assessment Report. Washington, D.C. : World Bank Group, 2026. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf

[16] Там само.

[17] Звіт про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії Росії проти України до кінця 2026 року : лютий 2026 / Д. Андрієнко, Д. Горюнов, Т. Маршалок та ін. ; KSE Institute. 2026. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2026/02/KSE-Institute_Losses-2026-Report-ua-2.pdf; Григоренко Ю. Яких втрат завдала війна українській економіці та ГМК. URL: https://gmk.center/ua/posts/iaki-vtraty-zavdala-vijna-ukrainskij-ekonomitsi-ta-hirnycho-metalurhijnomu-kompleksu/

[18] «Soul of Soil: страви з розмінованих полів»: в Україні стартує кампанія до Міжнародного дня просвіти з мінної небезпеки : офіційне повідомлення від 03 квіт. 2026 р. *Урядовий портал : Кабінет Міністрів України*. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/soul-of-soil-stravy-z-rozminovanykh-poliv-v-ukraini-startuie-kampaniia-do-mizhnarodnoho-dnia-prosvity-z-minnoi-nebezpeky

1 млн од.[19]. Мінне забруднення безпосередньо загрожує життю і здоров'ю населення, обмежує використання сільськогосподарських земель, транспортної та інженерної інфраструктури, стримує повернення населення та економічну активність. Відтак навіть після припинення активних бойових дій частина територій може тривалий час залишатися **функціонально непридатною для повноцінного відновлення життєдіяльності**, що принципово обмежуватиме резильєнтність якості життя населення.

Станом на березень 2026 року зафіксовано 10 885 випадків шкоди довкіллю, а розрахунковий розмір збитків становив майже 6,4 трлн грн[20]. Близько 75% зафіксованих випадків екологічної шкоди внаслідок бойових дій припадає на прифронтові регіони[21]. Пошкодження промислових та енергетичних об'єктів, забруднення ґрунтів і вод, деградація екосистем, ризики ядерної та техногенної безпеки безпосередньо впливають на здоров'я населення, доступ до безпечної води та якість середовища проживання. Особливо показовим є руйнування Каховської ГЕС, яке створило загрозу для близько 80 населених пунктів і потенційно вплинуло на доступ до питної води майже 1 млн осіб[22]. Таким чином, екологічні наслідки війни перетворюються з локальної природоохоронної проблеми на довгостроковий фактор територіальної нерівності якості життя та обмеження повернення населення до місць попереднього проживання.

Просторово-структурні домінанти регулювання соціально-економічних змін у регіонах України в контексті зміцнення резильєнтності якості життя населення

1. Територіально диференційоване та адаптивне регулювання соціально-економічного розвитку відповідно до функціонального типу території, профілю ризиків і фази реагування на зовнішні шоки. Передбачає застосування диференційованих інструментів державної регіональної політики для різних функціональних типів територій відновлення, регіональних полюсів зростання, територій з особливими умовами для розвитку та територій сталого розвитку з урахуванням безпекової ситуації, інтенсивності міграційних процесів, фактичної чисельності населення, інфраструктурного навантаження та зміни функціональної ролі території. Набір і пріоритетність інструментів мають коригуватися залежно від переходу території від стабілізації до адаптації, відновлення та структурної трансформації.

2. Структурна диверсифікація регіональних і локальних економік у напрямі розвитку видів економічної діяльності з високою економічною та соціальною віддачею. Пріоритетом структурної політики має бути зменшення критичної залежності територій від окремих підприємств, секторів, ринків або логістичних каналів та формування більш диверсифікованої структури економіки. Диверсифікація має оцінюватися не формальним збільшенням кількості видів діяльності, а їх спроможністю забезпечувати продуктивну зайнятість, стабільні трудові доходи населення, розширення місцевої податкової бази, інноваційність та стратегічну конкурентоспроможність території.

3. Активізація ендогенного потенціалу територій та розвиток локальних і міжрегіональних ланцюгів створення доданої вартості. Регулювання просторово-структурних трансформацій має бути спрямоване на ефективне використання локальних

---

[19] Площа замінованих земель в Україні перевищила територію Англії. URL: https://bukvy.org/ploshha-zaminovanyh-zemel-v-ukrayini-perevyshhyla-terytoriyu-angliyi/

[20] Наслідки збройної агресії росії: в Україні зафіксовано 10 885 випадків шкоди довкіллю на суму 6,4 трлн грн : офіційне повідомлення від 17 берез. 2026 р. *Міністерство економіки України*. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/ddc09c85-a606-447e-b944-688f5c908f54?lang=uk-UA

[21] Як бойові дії рф вплинули на довкілля України у 2025 році? URL: https://ecoaction.org.ua/iak-bojovi-dii-rf-vplynuly-dovk-ua-2025.html

[22] Потенційні довгострокові наслідки руйнування дамби Каховського водосховища. Спільна аналітична записка команди ООН в Україні. 9 червня 2023 року. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-06/Ukr_UN%20Ukraine%20Analytical%20note%20on%20long%20term%20impact%20of%20Kakhovka%20Dam%20destruction_ed.pdf

ресурсів, підприємницького, трудового, інноваційного та інституційного потенціалу регіонів і громад, розвиток місцевої переробки, виробничої кооперації та міжрегіональних економічних зв'язків. Посилення ендогенної спроможності територій має забезпечувати розширення власної економічної і фіскальної бази, стабілізацію зайнятості та підвищення здатності домогосподарств і громад адаптуватися до зовнішніх шоків.

4. Поліцентрична організація соціально-економічного простору на основі використання потенціалу міст, агломерацій і регіональних полюсів зростання з поширенням ефектів розвитку на прилеглі та периферійні території. Концентраційний потенціал великих міст та інших центрів економічної активності має поєднуватися з розвитком вторинних центрів обслуговування, міжмуніципального співробітництва, транспортної та цифрової доступності, міжтериторіальних економічних зв'язків. Це має забезпечувати поширення доступу населення до робочих місць, освіти, охорони здоров'я, соціальних та адміністративних послуг за межі основних центрів концентрації та запобігати поглибленню периферизації територій.

5. Демографічно адаптивна житлова інфраструктура і мережа базових послуг. Планування відновлення та розвитку територій має ґрунтуватися на фактичному і прогнозованому розміщенні населення, інтенсивності міграційних процесів та сценаріях його ймовірного подальшого відтоку, стабілізації або повернення. В основі відновлення має бути функціонально обґрунтована, масштабована та резервована мережа житлової, комунальної, медичної, освітньої, соціальної інфраструктури і транспортних послуг, спроможна адаптуватися до зміни чисельності та структури населення і забезпечувати швидке відновлення критичних функцій після впливу зовнішніх шоків.

6. Забезпечення безпеково-екологічної придатності територій до проживання та повернення населення і резильєнтне відновлення систем життєзабезпечення. Безпекова ситуація, гуманітарне розмінування, доступ до безпечної питної води, мінімізація екологічних і техногенних ризиків, автономність енергопостачання та безперервність критичних послуг мають розглядатися як взаємопов'язані передумови відновлення житла, економічної активності, соціальної інфраструктури та людського потенціалу. Відповідно, пріоритетом державної політики має бути не відтворення окремого об'єкта як такого, а **відновлення спроможності території безпечно і безперервно забезпечувати базові умови життєдіяльності населення**.

7. Відновлення просторової інтегрованості, міжрегіональної згуртованості та функціональної зв'язності територій. Пріоритетом має бути відновлення транспортних, енергетичних, цифрових і економічних зв'язків між регіонами, формування альтернативних транспортно-логістичних коридорів, забезпечення «останнього кілометра» доступу до послуг і ринків, розвиток міжмуніципальної та міжрегіональної співпраці, а також посилення функціональних зв'язків між центрами і периферійними територіями, орієнтоване не на механічне відтворення довоєнної конфігурації мережі, а на її адаптацію до нової географії населення, економічної активності та логістичних потоків із забезпеченням альтернативності маршрутів і резервування критичних зв'язків. Це має сприяти подоланню територіальної фрагментації, зменшенню просторової ізоляції та забезпеченню доступу населення до базових послуг, робочих місць і ресурсів незалежно від місця проживання.

Наскрізною передумовою реалізації визначених просторово-структурних домінант має стати інтеграція стратегічного, просторового, бюджетного та інвестиційного планування на державному, регіональному і місцевому рівнях на основі актуальних даних про фактичну чисельність і потреби населення, сценарного планування та системного моніторингу результатів. При цьому результативність державного регулювання доцільно оцінювати не лише за обсягами залучених і використаних ресурсів або кількістю реалізованих проєктів, а насамперед за здатністю територій зберігати, адаптивно підтримувати та відновлювати ключові компоненти якості життя населення в умовах зовнішніх шоків.

Рекомендації органам державної влади та місцевого самоврядування щодо реалізації визначених просторово-структурних домінант регулювання соціально-економічних змін у контексті зміцнення резильєнтності якості життя населення

Реалізація визначених просторово-структурних домінант потребує їх інтеграції до чинних механізмів державної регіональної політики, стратегічного, просторового та інвестиційного планування. При цьому важливо просторову диференціацію інструментів державної підтримки здійснювати відповідно до функціональних типів територій із додатковим урахуванням динамічного профілю безпекових, демографічних та інфраструктурних ризиків. Результативність політики оцінювати насамперед за збереженням і відновленням доходів населення, доступності житла, безперервності базових послуг, безпечності середовища проживання та швидкості відновлення критично важливих функцій території.

а) Кабінету Міністрів України та центральним органам виконавчої влади:

1. Міністерству у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України спільно з Міністерством економіки та довкілля України, Міністерством фінансів України та Міністерством з відновлення, інфраструктури та транспорту України **забезпечити диференціацію інструментів державної регіональної політики відповідно до функціональних типів територій і профілю їх соціально-економічної вразливості.** Для територій відновлення пріоритетними мають бути інструменти відновлення економічної бази, покриття воєнних ризиків, збереження та створення робочих місць; для територій з особливими умовами для розвитку – диверсифікація економіки, підтримка МСП, переробки, кооперації та професійної адаптації населення; для регіональних полюсів зростання – розвиток інноваційної, виробничої та соціальної інфраструктури із забезпеченням поширення економічних ефектів на прилеглі території; для територій сталого розвитку – підтримка інновацій, підвищення продуктивності, енергоефективності та інтеграції до європейських ланцюгів створення доданої вартості.

2. Кабінету Міністрів України за поданням Міністерства економіки та довкілля України, Міністерства у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України і Міністерства фінансів України **удосконалити процедури оцінювання публічних інвестицій з урахуванням їхнього впливу на резильєнтність якості життя населення.** Під час подальшого удосконалення Порядку оцінки публічних інвестиційних проєктів та програм публічних інвестицій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2025 р. № 527[23], та Порядку оцінки і пріоритезації середньострокових планів пріоритетних публічних інвестицій регіонів (територіальних громад), що можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2026 р. № 883[24], **доповнити наявну систему оцінювання критеріями очікуваного впливу на якість життя населення**. Зокрема:

– до наскрізних критеріїв доцільно віднести: чисельність населення, охопленого результатами проєкту; поліпшення доступності базових послуг; здатність об’єкта забезпечувати безперервність відповідної функції в умовах зовнішніх шоків;

---

[23] Порядок оцінки публічних інвестиційних проектів та програм публічних інвестицій : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2025 р. № 527. Офіційний вісник України. 2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2025-%D0%BF#n152.

[24] Порядок оцінки та пріоритезації середньострокових планів пріоритетних публічних інвестицій регіонів (територіальних громад), що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2026 р. № 883. *Законодавство України / Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2026-%D0%BF#Text

– до секторальних: для економічних проєктів – вплив на створення і збереження робочих місць, трудові доходи та податкову базу території; для житлових – вплив на економічну доступність житла; для соціальних, транспортних та інших інфраструктурних проєктів – скорочення часу доступу населення до відповідних послуг і спроможність оперативного відновлення функції після її порушення.

3. Міністерству економіки та довкілля України спільно з Міністерством у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України, із залученням Державної служби зайнятості, **передбачити у правилах відбору учасників державних програм підтримки підприємництва, інвестицій та зайнятості територіальні критерії пріоритетності для громад із високою концентрацією безробіття, втратою податкової бази, монопрофільною структурою економіки або значним переміщенням населення**. Тобто, пріоритет у межах відповідних державних програм та інструментів підтримки доцільно надавати проєктам, спрямованим на зниження надмірної залежності територій від окремих видів економічної діяльності, підприємств або ринків; розвиток місцевої переробки та виробничої кооперації; створення продуктивних робочих місць; підвищення продуктивності праці; інтеграцію місцевих підприємств у міжрегіональні та європейські ланцюги створення доданої вартості. Результативність державної підтримки оцінювати за її впливом на зайнятість і трудові доходи населення, стійкість функціонування підтриманих суб'єктів господарювання, розширення економічної та податкової бази територій і залучення приватних інвестицій. Такий підхід узгоджується із сучасними європейськими та міжнародними принципами результативно орієнтованого державного управління та оцінювання публічних інтервенцій, зокрема підходами Better Regulation ЄС, результативною моделлю реалізації Ukraine Facility та критеріями OECD/DAC, які, поряд із оцінюванням безпосередніх продуктів реалізації заходів (outputs), передбачають аналіз досягнутих результатів, довгострокових ефектів та їх стійкості (outcomes, impacts, sustainability)[25].

4. Міністерству фінансів України спільно з Міністерством у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України і Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності України **конкретизувати** передбачений Стратегією державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2030 року[26] **механізм вирівнювання фінансового навантаження на територіальні громади шляхом запровадження критеріїв оцінювання фактичного сервісного та фіскального навантаження, спричиненого істотною зміною чисельності населення.** Під час визначення потреби у коригуванні фінансового забезпечення враховувати не тільки приріст або скорочення чисельності населення, а динаміку фактичної кількості користувачів конкретної муніципальної послуги, навантаження на комунальну і транспортну інфраструктуру та приріст відповідних видатків місцевого бюджету, не компенсований чинними галузевими механізмами фінансування. Передбачити порогові критерії застосування такого коригування**,** за яких додатковий фінансовий ресурс спрямовуватиметься громадам лише у разі підтвердженого істотного зростання непокритого сервісного та фіскального навантаження. Цільовим результатом має бути скорочення розриву між фактичним навантаженням на публічні послуги та місцеву інфраструктуру і фінансовою спроможністю територіальної громади забезпечувати їх належне функціонування.

5. Міністерству у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України спільно з Міністерством фінансів України та відповідними головними розпорядниками бюджетних коштів **підготувати пропозиції щодо включення до порядків державної**

---

[25] Better Regulation. *European Commission* : official website. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation_en; Applying Evaluation Criteria Thoughtfully. Paris : OECD Publishing, 2021. 81 p. DOI: https://doi.org/10.1787/543e84ed-en; Evaluating laws, policies and funding programmes: [website]. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/evaluating-laws_en.

[26] Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 червня 2026 р. № 598-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/598-2026-%D1%80#Text.

житлової підтримки територіально диференційованих критеріїв пріоритетності. Під час визначення пріоритетів державної підтримки, розподілу субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам та відбору житлових проєктів, що реалізуватимуться за державної підтримки, враховувати як кількість осіб, які потребують житла, так і фактичний дефіцит житлового фонду, динаміку чисельності населення та міграційне навантаження, рівень економічної доступності житла, наявність робочих місць, транспортну доступність, місткість соціальної та комунальної інфраструктури, а також прогноз довгострокового попиту на житло. Для територій, що характеризуються стійким припливом населення, пріоритет надавати розширенню фондів доступного і соціального орендного житла; для територій відновлення – формуванню житлової пропозиції синхронно з відновленням робочих місць, інженерної та соціальної інфраструктури і фактичними перспективами повернення населення; для територій зі стійким демографічним скороченням – реновації, реконструкції та ефективному використанню наявного житлового фонду. Результативність державної житлової підтримки доцільно оцінювати за підвищенням економічної доступності житла для домогосподарств, скороченням дефіциту придатного житла та відповідністю створеної житлової пропозиції фактичному і прогнозованому попиту населення.

6. Міністерству у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України спільно з Міністерством з відновлення, інфраструктури та транспорту України та іншими профільними центральними органами виконавчої влади **передбачити врахування критичних розривів функціональної зв'язності територій у критеріях відповідних напрямів публічного інвестування та, за потреби, у додаткових питаннях галузевої (секторальної) оцінки транспортних, енергетичних і цифрових проєктів.** Вплив проєкту на усунення або зменшення такого розриву враховувати під час галузевої (секторальної) та експертної оцінки і формування єдиного проектного портфеля публічних інвестицій відповідного рівня. Критичність розриву визначати з урахуванням, зокрема:

- чисельності населення та кількості суб'єктів господарювання, для яких обмежено доступ;
- зміни часу доступу до центрів зайнятості, базових послуг і ринків;
- наявності та пропускної спроможності альтернативного маршруту або каналу;
- масштабу міжмуніципальних і міжрегіональних зв'язків, що відновлюються;
- впливу на ізольованість периферійних територій.

Пріоритет надавати проєктам, реалізація яких сприятиме скороченню відповідного просторового розриву та підвищенню безперервності функціонування території в умовах зовнішніх шоків.

7. Міністерству економіки та довкілля України спільно з Міністерством у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України, Державною екологічною інспекцією та обласними державними адміністраціями **забезпечити врахування екологічних і техногенних ризиків під час пріоритезації проєктів відновлення територій**, зокрема щодо безпечності джерел питного водопостачання, забруднення земель, поводження з відходами руйнувань та можливості відновлення господарського використання територій.

б) Обласним державним (військовим) адміністраціям, зокрема структурним підрозділам з питань економічного та регіонального розвитку доцільно:

1. Під час актуалізації регіональних стратегій розвитку та формування середньострокових планів пріоритетних публічних інвестицій **диференціювати регіональні пріоритети як за функціональним типом території, до якого територіальну громаду віднесено в установленому порядку, так і за фактичною траєкторією їх соціально-економічних змін і впливом на місцеву інфраструктуру.** Для цього в межах стратегічного

та інвестиційного планування враховувати динаміку чисельності населення, зайнятості і трудових доходів, підприємницької активності, податкової та власної дохідної бази місцевих бюджетів, залежності від трансфертів, житлового та інфраструктурного навантаження, транспортної доступності й безпекових ризиків. Для громад одного функціонального типу, але з різними траєкторіями розвитку, передбачати різні пріоритети втручання, зокрема:

- для територій зі скороченням населення та економічної бази – відновлення продуктивної зайнятості, базової інфраструктури та економічних функцій;
- для громад із концентрацією населення та економічної активності – розширення інфраструктурної та сервісної спроможності;
- для громад зі стійкою економічною базою – підтримку продуктивності, інновацій, структурної диверсифікації та поширення ефектів розвитку на прилеглі території.

2. Під час актуалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації **передбачати регіональні програми розвитку, спрямовані на структурну адаптацію та диверсифікацію регіональної і локальних економік.** Пріоритети таких програм доцільно визначати на основі аналізу структури економіки територій, їх залежності від окремих видів економічної діяльності, великих підприємств або ринків, конкурентних переваг, внутрішнього потенціалу та пріоритетів смарт-спеціалізації. Заходи спрямовувати на розвиток місцевої переробки та виробничої кооперації, створення нових ланцюгів доданої вартості, інтеграцію релокованих підприємств у регіональну економіку, розвиток міжрегіональної та транскордонної виробничої кооперації, а також підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації кадрів відповідно до структурних змін регіонального ринку праці. Публічні інвестиційні проєкти, необхідні для реалізації визначених напрямів структурної адаптації, включати у встановленому порядку до середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій регіону та відповідних галузевих (секторальних) і єдиного проектного портфеля публічних інвестицій регіону. Пріоритетність заходів і проєктів визначати за їх очікуваним впливом, зокрема, на створення і збереження продуктивних робочих місць, трудові доходи населення, залучення приватних інвестицій, розширення економічної та податкової бази територій і зниження залежності локальної економіки від монопрофільності або окремих великих роботодавців.

3. Для територій відновлення та громад, що характеризуються значним припливом або поверненням населення, під час формування середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій та єдиного проектного портфеля публічних інвестицій регіону **забезпечувати взаємоузгодження функціонально пов'язаних інвестиційних проєктів і програм.** Проєкти з відновлення або розширення житла, соціальної та комунальної інфраструктури, транспортного сполучення доцільно узгоджувати між собою, а також із прогнозованою чисельністю і структурою населення, фактичним та очікуваним попитом на відповідні послуги, відновленням економічної активності та робочих місць. Під час формування черговості реалізації взаємозалежних проєктів варто враховувати готовність суміжної інфраструктури, кадрову забезпеченість, транспортну доступність, наявність джерел фінансування експлуатаційних видатків та послідовність введення об'єктів у функціонування.

4. **Забезпечувати координацію підготовки та реалізації міжмуніципальних і міжрегіональних проєктів, спрямованих на підвищення безперервності та територіальної доступності базових послуг для населення.** Для цього спільно з органами місцевого самоврядування визначати потреби, які доцільно задовольняти шляхом спільного використання інфраструктури, фінансування та надання послуг, а також надавати громадам організаційну і методичну підтримку в підготовці відповідних проєктів і договорів про співробітництво. Пріоритет надавати спільним проєктам у сферах громадського транспорту, водопостачання та водовідведення, управління відходами, професійної освіти і підготовки

кадрів, реабілітаційних, соціальних та адміністративних послуг, логістичної та іншої інженерної інфраструктури міжмуніципального значення. Рішення про започаткування співробітництва територіальних громад, вибір його форми та укладення відповідних договорів мають приймати уповноважені органи місцевого самоврядування в установленому законодавством порядку. Обласним державним (військовим) адміністраціям у межах повноважень доцільно передбачати організаційну підтримку таких проєктів, а за наявності бюджетних ресурсів – подавати в установленому порядку пропозиції щодо їх співфінансування з обласного бюджету. Результативність підтримки доцільно оцінювати за скороченням часу та вартості доступу населення до базових послуг і робочих місць, зменшенням витрат на їх надання, підвищенням безперервності функціонування спільної інфраструктури та зниженням просторової ізольованості територій.

в) Органам місцевого самоврядування доцільно:

1. Під час розроблення та актуалізації стратегій розвитку територіальних громад, місцевих програм економічного і соціального розвитку та програм розвитку малого і середнього підприємництва **посилити орієнтацію заходів місцевої економічної політики на зниження структурної вразливості локальної економіки.** З урахуванням структури місцевої економіки, зайнятості та наявного ресурсного потенціалу спрямовувати доступні органам місцевого самоврядування інструменти на розширення підприємницької бази, розвиток місцевої переробки та виробничої кооперації, підтримку продуктивної зайнятості, професійну адаптацію населення відповідно до потреб місцевого ринку праці (у взаємодії з Державною службою зайнятості, закладами освіти та роботодавцями) та сприяння включенню місцевих підприємств у регіональні та міжрегіональні ланцюги створення доданої вартості. Результативність відповідних місцевих програм доцільно оцінювати за кількістю створених і збережених робочих місць, динамікою зайнятості та трудових доходів, часткою підтриманих суб'єктів господарювання, що продовжують діяльність після завершення підтримки, залученими приватними інвестиціями та динамікою власних доходів бюджету територіальної громади.

2. Забезпечувати узгодження інвестиційних і просторових пріоритетів розвитку з оцінкою демографічної ситуації та прогнозами щодо її зміни. Потребу у будівництві, відновленні або розширенні житлової, соціальної, комунальної та транспортної інфраструктури визначати з урахуванням фактичного і прогнозованого попиту на відповідні послуги, завантаженості наявних потужностей, територіальної та часової доступності, кадрового забезпечення, готовності інженерної інфраструктури, вартості життєвого циклу об’єкта та наявності джерел фінансування його подальшої експлуатації. Нове будівництво або розширення потужностей пріоритезувати у разі підтвердженої недостатності наявної мережі та неможливості економічно ефективного задоволення відповідної потреби шляхом реконструкції, реновації, перепрофілювання або спільного використання об’єктів у межах співробітництва територіальних громад.

3. Розвивати мережу муніципальних послуг та соціальної інфраструктури на засадах співробітництва територіальних громад відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад». Механізми делегування окремих завдань, реалізації спільних проєктів, спільного фінансування (утримання) установ, підприємств та об’єктів інфраструктури або створення спільних інституцій застосовувати у випадках, коли міжмуніципальний формат забезпечує нижчі витрати на одиницю послуги, підвищує її територіальну доступність або дає змогу сформувати необхідну кадрову та матеріально-технічну спроможність, яку окрема громада самостійно забезпечити не може. Пріоритетними сферами співробітництва визначати водопостачання та водовідведення, управління

побутовими відходами, реабілітаційні та соціальні послуги, професійну освіту і підготовку кадрів у межах повноважень громад, а також транспортне обслуговування та спільну транспортну інфраструктуру з урахуванням установленого законодавством розподілу повноважень щодо організації перевезень. Під час вибору форми співробітництва враховувати прогнозований контингент користувачів, часову доступність послуги, капітальні та експлуатаційні витрати, кадрову забезпеченість і фінансові зобов'язання кожної громади-учасниці.

4. Під час формування житлового фонду територіальної громади та підготовки місцевих житлових програм і публічних інвестиційних проєктів першочергово оцінювати можливість використання наявних об'єктів комунальної власності, придатних до реконструкції або реновації для житлових потреб. Вибір між новим будівництвом і використанням наявного фонду обґрунтовувати фактичним та прогнозованим попитом на житло, рівнем його економічної доступності для домогосподарств, забезпеченістю інженерною, транспортною та соціальною інфраструктурою, а також вартістю життєвого циклу об'єкта. Нове будівництво передбачати у разі підтвердженої довгострокової потреби в додатковому житловому фонді та наявності реалістичної фінансової моделі його подальшого утримання й експлуатації.

Додатки

Таблиця 1

Коефіцієнти варіації показників соціально-економічного розвитку регіонів України, 2021 р. та 2024 р.

Коефіцієнти варіації за показниками	Зміст показника	2021 рік	2024 рік	Зміна коефіцієнта варіації, в.п., 2024 р. щодо 2021 р.
Кількість діючих суб'єктів господарювання, од.	підприємницька активність	80,14	85,94	5,8
Акумульований ПДФО місцевими бюджетами регіонів, млн грн	фіскальна концентрація	73,9	86,65	12,75
Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів регіонів, %	бюджетна залежність	23,07	48,91	25,84
Кількість декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги, тис. од.	соціально-демографічна функціональність (проксі населення)	44,77	52,16*	7,39

Джерело: розраховано авторами за даними[27]
Примітки: (*) – станом на поч. 2026 р.

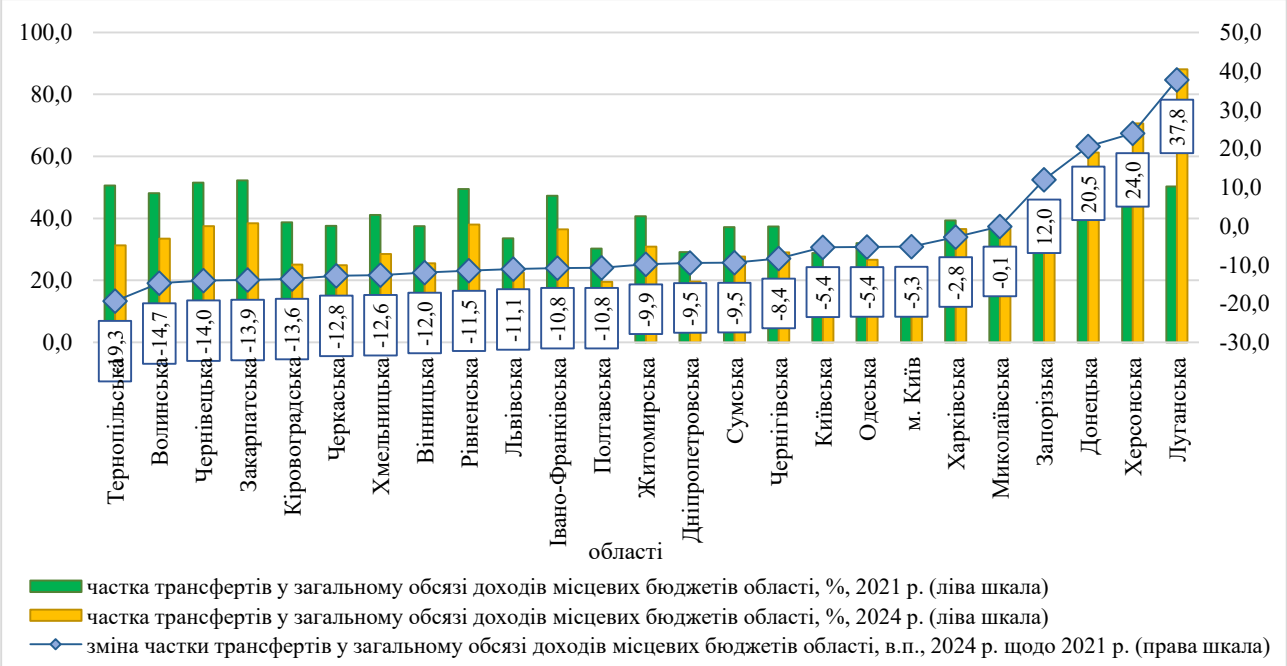

Рис. 1. Трансформація частки офіційних трансфертів від органів державного управління у доходах місцевих бюджетів областей України як індикатор зміни суспільної та фінансової віддачі територій, 2021 р. та 2024 р.

Джерело: розраховано авторами за даними[28]

[27] Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL: https://stat.gov.ua/; Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України – 2021». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf; Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України – 2024». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Badgef%20of%20Ukraine2024.pdf; Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги : електронний аналітичний панель (дашборд). *Національна служба здоров'я України (НСЗУ)*. URL: https://nszu.gov.ua/dashboards/statistika-podanix-deklaracii-pro-vibir-likaria-per.

[28] Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL: https://stat.gov.ua/; Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України – 2021». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf; Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України – 2024». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Badgef%20of%20Ukraine2024.pdf.

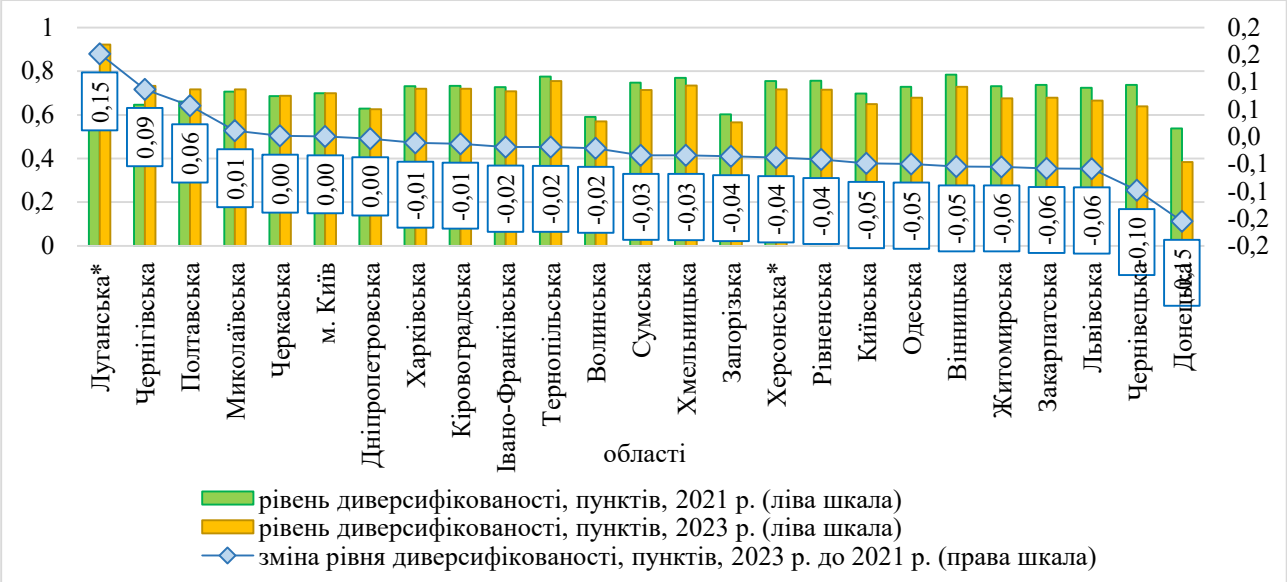

Рис. 2. Зміна рівня диверсифікованості економіки регіонів України як індикатора їх структурної резильєнтності (за обсягом реалізованої продукції, робіт, послуг), 2021 р. та 2023 р.

розраховано авторами за даними[29]

Примітки:

**у зв'язку із обмеженою доступністю статистичних даних в умовах тимчасової окупації та активних бойових дій окремі показники для Луганської та Херсонської областей за 2023 р. визначено автором на основі оціночних розрахунків;*

*** ближче до 1 → вища диверсифікованість; ближче до 0 → вища монопрофільність.*

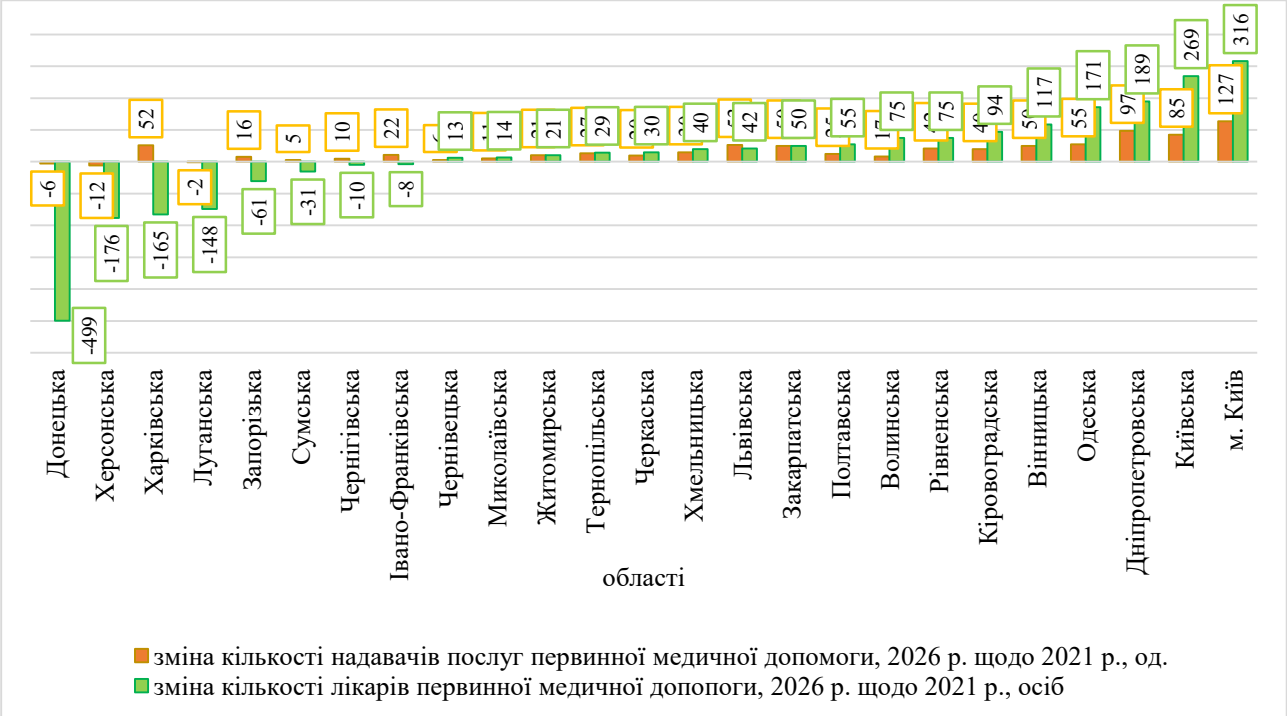

Рис. 3. Просторові трансформації кадрового потенціалу та мережі надавачів первинної медичної допомоги в регіонах України, 2026 р. щодо 2021 р. (станом на поч. року)

Джерело: розраховано авторами за даними[30]

[29] Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL: https://stat.gov.ua/

[30] Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги : електронний аналітичний панель (дашборд). *Національна служба здоров'я України (НСЗУ)*. URL: https://nszu.gov.ua/dashboards/statistika-podanix-deklaracii-pro-vibir-likaria-per

Таблиця 2

Матриця синхронності соціально-економічної динаміки функціонально-просторових груп регіонів України як індикатора просторової інтегрованості (за показниками річних темпів зміни ПДФО місцевих бюджетів відповідних регіонів, 2013-2024 рр.)

Території	**Західні регіони**	**Центральні регіони**	**Тилові регіони**	**Приморські території в зоні активних воєнних ризиків**	**Прифронтові регіони**
Центральні регіони	0,936				
Тилові регіони	0,993	0,969			
Приморські території в зоні активних воєнних ризиків	0,989	0,947	0,992		
Прифронтові регіони	0,884	0,962	0,920	0,911	
Регіони активних бойових дій	0,761	0,862	0,805	0,816	0,963

Джерело: розраховано авторами за даними[31]

Примітка: до **західного регіону** віднесено Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську та Чернівецьку області. Ця група репрезентує тиловий західний макрорегіон, який у період повномасштабної війни став одним із ключових просторів концентрації внутрішньо переміщеного населення, релокованого бізнесу, гуманітарної, логістичної та сервісної активності. До **центрального регіону** включено Вінницьку, Житомирську, Київську, Кіровоградську, Полтавську, Хмельницьку, Черкаську області та м. Київ. Ця група відображає внутрішній макрорегіон держави, який поєднує відносно стабільні в контексті соціально-економічного розвитку області центральної частини України та столицю як окремий вузол концентрації управлінських, фінансових, сервісних і трудових функцій. До групи **тилових регіонів** віднесено області західного та центрального регіону, а також Одеську область. Ця група сформована для узагальненого аналізу територій, які не належать до основної зони активних бойових дій і виконують функції відносно безпечного простору економічної, соціальної та логістичної адаптації. Окремо виокремлено **приморські території в зоні активних воєнних ризиків** – Одеську та Миколаївську області. Їх виділення зумовлене специфічним поєднанням тилових, портово-логістичних і воєнно-ризикових характеристик: ці регіони не є однорідними з класичними тиловими територіями, оскільки зазнають систематичних атак, мають стратегічне значення для морської логістики, експорту, портової інфраструктури та безпеки Чорноморського регіону. До **прифронтових регіонів** включено Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Луганську, Сумську, Харківську, Херсонську та Чернігівську області. Ця група охоплює території, які безпосередньо межують із зоною бойових дій, тимчасово окупованими територіями або кордоном із державою-агресором і характеризуються підвищеним рівнем безпекових, інфраструктурних, демографічних та економічних ризиків. Окрему групу становлять **регіони активних бойових дій**, до яких віднесено Донецьку, Запорізьку, Луганську та Херсонську області. Підставою для їх виокремлення є найвищий рівень воєнного впливу, значна частка окупованих територій, масштабні руйнування виробничої, житлової, соціальної та транспортної інфраструктури, а також критичне звуження податкової бази.

[31] Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України – 2021». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf; Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України – 2024». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Badgef%20of%20Ukraine2024.pdf.